

BYLO NEBYLO â€“ 15

Stá™eda, 20. Ánor 2013

Švédký stá™l vybraných událostí, jak šly dá™jinami. Dnešní menu: vlajka otočená na ruby, s betonem k obraně vlasti pá™ipraven, mrtvý Indián – dobrý Indián, mimozemská invaze na horské chatě, vesmírná revoluce poprvé, jepiá™í Á™ivot planety, ná™ecký Mistr Jan, elektá™ina z baterie brní ale nezabije, mateá™ská deprivace, vesmírná revoluce po druhé, profesionální reformátor, smrtící léčebné paprsky, detektivové dá™diá™nosti. 17.2. 1863 – založil Jean Henri Dunant a Á™yá™i další Švýcaá™i mezinárodní humanitární organizaci Á€ervený ká™íá™. Na tuto myšlenku pá™ivedl Jeana Dunanta zá™ítek z roku 1859, kdy v obchodní cestě do leá™ení císaá™e císaá™e Napoleona III. a bylo mu projeti kolem bitevního pole u Solferina, kde leá™ely Á™i umíra desetitisíce vojáká™. „Byla bitva, byla, tam u Solferina, teklo tam krve moc, krve po kolena...“ Do Napoleonova leá™ení uá™ nedojel, zá™ stal na místě, ošetá™ovat raněné, pochovávat mrtvé a vá™bec likvidovat váleá™á™ škody. O svých zá™ítcích sepsal knihu, kterou na své náklady vydal, zakládal polní lazarety a cestoval po Evropě s osvátou.

Svátoznámý symbol Á€erveného ká™íá™ vznikl barevným pá™evrácením švýcarské vlajky, synonyma neutrality. 17.2.1877 – narodil se André Maginot, francouzský politik, který prosadil vybudování soustavy pevností na hranicích s Ná™eckem. Po jeho vzoru se začala v roce 1935 opevňovat i naše severní hranice. Začalo se u Ostravska, však Moravská brána byla od nepaměti významnou komunikační spojnici a obchodní stezkou. Náš vodácko-turistický oddíl, dávno tomu ještá™ pod hlavičkou matky Svazarmu, má v pronájmu jeden ze srubá™ typu Á™iman poblíá™ Rokytnice v Orlických horách. Parta nadšencá™, z nichá™ vátšina má la modrou ká™ která zasvátila svá™ Á™ivot uvádějí srubu do pá™vodního stavu, ho bá™hem ná™kolika málo let skutečnā zvelebila. Napá™í opravili a zprovoznili pá™vodní vzduchotechniku, Á™imá™ se bunkr stal velmi obyvatelným i za nepá™íznivého počasí. Tak tam strávili výletování mnohé podzimní, zimní a jarní prázdniny. Ó, Zemská brána, jaký jsi krásný a liduprostý kraj, alespoň tenkrát pá™med Á™tvrt stoletím. 17.2.1909 – zemá™el v rezervaci u Fort Sillu v Oklahomě Geronimo, indián jménem Goyathlay – „Ten, který zívá“, nesmiá™itelný náčelník Apaá™. Apaá™ové pá™išli do Arizony a Nového Mexika aá™ z dalekého severu, od Hudsonova zálivu. Jméno Apaá™ znamená v jazyce mírumilovnáších Indiáná™, které pá™istá™hovalci v nové domovině tak trochu uzurpovali, „nepá™itel.“ Pojmenování pak pá™ejali Španá™lé, sami Apaá™ové se nazývají Diné – lidé. Léta putování nasmárovala zpá™ sob jejich Á™ivota. Á™ivili se lovem, sbá™rem divoce rostoucích plodin a tím, co uloupili Á™i vyměnil u sousedních usedlých hospodaá™ících Indiáná™. Byli velkými znalci pá™írody a krajiny a uměli se v ní výborně pohybovat. A tak se z pá™ivandrova pány Arizony, Nového Mexika, velké části Texasu a severního Mexika, území velkého jako tá™etina Evropy. Pak pá™išel bílý muá™ a kupodivu nepá™evzal kulturu a zvyky místních obyvatel, jak tak Á™asto rádi skloá™ujeme ve spojení s našimi novodobými pá™istá™hovalci. Ná™kde uspěl obchodem, ná™kde lstí, ná™kde silou a ná™kde ohnivou vodou. Apá™ tedy ná™které z jejich kmená™, byli s bá™lochy na válečné stezce více jak 200 let. Poslední bojá™vky probíhaly ještá™ ve 30. letech 20. století :-). Geronimova nesmiá™itelnost vypukla ve chvíli, kdy se vrátil s ostatními muá™ z trhu v Chihuahuvě našli v táboá™e zkázu a zmar. Nad tá™em své mrtvé Á™eny a syná™ pá™ísařal, Á™e se bude bá™lochá™m aá™ do své mstit. A co slíbil, to splnil...

Na válečné stezce spolu s nepoá™etnou druá™inou „Nesmiá™itelných“ vytrval i tehdy, kdyá™ ostatní apaá™ náčelníci svá válečná taá™ení zastavili, i tehdy, kdyá™ se ostatní apaá™ské skupiny usadily a začaly obdávávat pá™du. Fhonily tisíce vojáká™ hrstku apaá™ských bojovníká™, jejichá™ ztráty se počítaly v jednotkách, zatímco ty bá™lošské ve stovkách. Nekonečná honička ale nakonec unavila i Geronima a jeho druá™inu a Indiáni se vzdali. 28 let je pak drá™el jako zajatce nejprve na Floridě, pak v pevnosti Fort Sill v Oklahomě, neá™ je znovu propustili na svobodu. Náčelník Geronimo se toho uá™ nedoá™il, zemá™el ve věku 91 let. 17.2.1991 – zemá™el Miroslav Machá™ek, Á™eský herec. Pamatujete na Vlá™i budou? Horory obecně nesnáším, sci-fi jak který, ale tenhle film se mi líbil. Science fiction má oslovuje tak Á™ástečnā: miluju Den tridá™, Nadaci, Clarkovy povídky (zvláštá™ pak povídku Hvá™zda), Merleho a nemusím pá™ibá™hy typu Avatar. A taky jsem nepá™išla na chuá™ fantasy, pokud teda nepoá™ítám Hobita a Pána prstenu, v tomto poá™adí :-). 17.2.1868 – zemá™el Giordano Bruno, italský dominikán, filozof, spisovatel, básník a astronom. Koperníkovu heliocentrickou teorii posunul smá™rem k nekonečnu: „Nejen Země, ale ani Slunce není stá™edem vesmíru. Slunce je jen jednou z hvá™zd, kterých je v nekonečném vesmíru nekonečnā mnoho.“

Patnáct let prchal pá™ed inkvizicí napá™í Evropou, ná™jaký Á™as strávil téá™ na dvoá™e císaá™e Rudolfa II. Nakonec Giovanni Mocenigo pá™imá™l k návratu do Itálie, do Benátek, a vzápětí ho udal inkvizici. Soudili ho, nepochybně i muá™ili, pá™esto neodvolal. A tak ho na Námá™stí kvá™tin v Á™íme upálili. 18.2.1930 – byla objevena devátá planeta Sluneční soustavy Pluto. Dlouho jí to nevydrželo, v záá™í 2006 ji zase vyšrtli :-). 18.2. 1546 – zemá™el ná™ecký J Martin Luther, teolog, kazatel a reformátor. Narodil od Husa neskončil na hranici, neb jednak se doba posunula a druhak ho vzala v ochranu ná™ecká kníá™ata. 18.2.1745 – narodil se Alessandro Guisepe Antonio Anastasio Volta, italský fyzik. Do sedmi let nemluvil, pravděpodobně nebyl dá™vod k Á™ádným stíá™nostem :-). Objevil souvislé elektá™inou a magnetismem, dále Á™e se vzduch skládá ze dvou plyná™ a aby vyvrátil Galvaniho teorii o Á™ivoá™išné elektá™ině založená na pokusu s Á™abíma noá™kama, sestavil první baterku. Vytvoá™il šzinkových plátká™ proloá™ených ká™á™í namoá™enou v kyselině a vysloužil si tak záznam na tabuli cti zvané Soustava

Sl. 18.2.1279 – uv&aronil správce &Eeského království markrab&aron; Ota Braniborský vdovu po P&aron;myslu Otakar II. královnu Kunhutu a jejího sedmiletého synka Václava na hrad&aron; Bezd&aron;zi. Kdy&aron; padl P&aron;mysl Otakar II. na Moravském poli, &aron;tí p&aron;ni si zamnuli ru&aron;ky, nebo&aron; nejen, &aron;e nem&aron;li silného krále, nem&aron;li &aron;ádného krále. Kdy&aron; kocc doma, my&aron; i mají pr&aron;. Ov&aron;em &aron;eské my&aron; i m&aron;ly takové pr&aron;, a&aron; z toho vypuklo plundrování a krveprol&aron;vání. Vítkovci vypálili Zlatou korunu, oblehli &Eeské Bud&aron;jovice, &aron;vamberkové vyrabovali Tachov. Královna vdova si zoufá, a proto po&aron;ádá synovce svého mrtvého man&aron;ela, Otu Braniborského o pomoc. Ten neváhá a urychlen&aron; s dru&aron;inou na tu pomoc p&aron;tmichv&aron;tá. P&aron;medstavuje si ji ov&aron;em pon&aron;kud sv&aron;rázn&aron;. Pod braniborskou taktovkou se plundrování zdvojnásobilo a získalo organizovanou podobu. A tak královna Kunhuta volá o pomoc znovu, tentokrát Rudolfa Habsburského, mu&aron;e, co jí na tom Moravském poli zabil man&aron;ela. Rudolf to v &Eechách tak trochu porovná, královnu uklidí i se synkem Václavem na Hradec u Opavy a o&aron;ení ho se svou dcerou Gutou. P&aron;mysl Otakar se musí v hrob&aron; obracet :-). A záv&aron;rem Rudolf jmenuje Otu Braniborského Václavovým por&aron;níkem, p&aron; budoucímu králi je teprvá sedm... A Ota Braniborský, asi aby se mu mladý král nikde se netoulal a mezi lidmi nezkalil, nechal ho i s maminkou internovat v uprost&aron;med severo&aron;eských vlhkých les&aron; na hrad&aron; Bezd&aron;zi. Maminka to tam dlou nevydr&aron;ela, nechala malého Václavi&aron;ka napospas osudu a zdrhla. Václava pak p&aron;evezli do Branibor, lep&aron; i pé&aron;e se mu tam nicmén&aron; nedostalo. P&aron;t let „vlády” Branibor&aron; v &Eechách skon&aron;ilo hladomorem. Situace byla natolik zoufalá, &aron;e &aron;e&aron; p&aron;ni na chvíli zapomn&aron;li na vzájemné rozmi&aron;ky; ky plundrování a shodli se na tom, &aron;e mít n&aron;jakého krále by nebylo od v&aron;ci. A tak Václava z Branibor vyplatili za 35 000 h&aron;iven st&aron;íbra. Václav by tatínkovi cti&aron;ádostivý, ale místo me&aron;em, rovnal si cestu p&aron;med sebou diplomacií a st&aron;íbrem. Zavedl pra&aron;ské gro&aron; nejslavn&aron;j&aron; st&aron;ímedevropské mince, p&aron;medvedl zemi k prosperit&aron;, stal se králem polským a dr&aron;el &aron;lechtu na uzd&aron;. A to v&aron;echno za krátkých 15 let své vlády. Trudné d&aron;tství se na n&aron;m podepsalo, byl tak trochu psychopat, bál se ko&aron;i&aron;ho m&aron;oukání a bou&aron;ek a um&aron;el na tuberkulózu ve v&aron;ku 35 let. 19.2.1473 – narodil se Mikul&aron; Koperník, polský astronom, matematik, právník, léka&aron;, &aron;ímskokatolický duchovní a tv&aron;rice heliocentrické teorie. U&aron; jsme m&aron;li Galileia, Keplera, Newtona, Bruna a nyní p&aron;tmichází na &aron;adu ten, který to v&aron;echno vlastn&aron; odstartoval. Astronom který po léta pozoroval oblohu, dosp&aron;l k záv&aron;ru, &aron;e nikoli Slunce kolem Zem&aron;, ale ve skute&aron;nosti Zem&aron; s ostatními planetami obíhají kolem Slunce po kru&aron;nicích a navíc je&aron;t&aron; se ot&aron;í kolem své osy. Svou heliocentrickou soustavu popsal v díle „O ob&aron;zích sf&aron;er nebeských – 6 knih”, které fikan&aron; vydal t&aron;sn&aron; p&aron;med smrtí, &aron;im&aron; se v vysv&aron;tlování, soud&aron;m, klatb&aron;, v&aron;zení, odvolávání, hranici a podobným oblíbeným kratochvílím. 20.2.1790 – zem&aron; Josef II., císa&aron; Svaté &aron;ímské, král uherský, (nekorunovaný) král &aron;eský a arciv&aron;oda rakouský. „ bych nem&aron;la Josefa ráda, kdy&aron; ho ka&aron;dý &aron;lov&aron;k pro jeho dobrotu a hodnost chválí. V&aron;ak se za n&aron;j také ka&aron;dý modlíme, aby mu dal p&aron;b&aron;h dlouhé panování…” &aron;ííkala babi&aron;ka Bo&aron;eny N&aron;mcové. Osvícený absolutní monarcha povolil svobodu vyznání, zru&aron;il nevolnictví, sepsal ve&aron;kerou p&aron;du a zdanil ji pánu jako kmánu, zru&aron;il kl&aron;tery, které se nev&aron;novaly obecn&aron; prosp&aron;ným &aron;innostem jako je výuka nebo lé&aron;ení a cht&aron;l prosadit ve své &aron;ímské jednotný jazyk (n&aron;m&aron;inu samoz&aron;ejm&aron;), &aron;im&aron; necht&aron;n&aron; odstartoval náro (nejen u nás). Tak to mu taky m&aron;eme p&aron;tipsat k dobru :-). 20.2. 1869 – narodil se Rudolf Jedli&aron;ka, &aron;eský lékař, mecen&aron;, zakladatel &aron;eské rentgenologie a radiologie a lé&aron;ebné rehabilitace. Roentgenovými paprsky lé&aron;il nádory a také ho napadlo pacienta zrentgenovat p&aron;med tím, ne&aron; do n&aron;j &aron;ízne skalpelem. V roce 1913 zalo&aron;il v Praze pro t&aron;lesn&aron; posti&aron;ené d&aron;ti. Zem&aron;el na následky rentgenového zá&aron;ení. 21.2.1953 – byla objevena struktura molekuly DNA, nositelky d&aron;di&aron;ných vlastností v&aron;ech &aron;íivých organism&aron;. Deoxyribonukleová kyselina byla popsána ji&aron; roku 1869, kdy &aron;výcarský léka&aron; Friedrich Miescher zkoumal slo&aron;ení hnisu z nemocni&aron;ních obvaz&aron;. Na po&aron;á století pak Phoebus Levene rozpoznal, &aron;e se DNA skládá z cukr&aron;, fosfát&aron; a bází. Nicmén&aron; o její funkci toho dlouho nebylo moc známo. První d&aron;kaz o roli DNA v p&aron;enosu genetické informace p&aron;mednesl v roce 1943 experiment, který provedl Oswald Avery společn&aron; s Colinem MacLeodem a Maclynem McCartym, kdy míchali &aron;íivé nevirulentní a mrtvé virulentní pneumokoky, p&aron;mi&aron;em&aron; stvo&aron;ili &aron;íivé virulentní pneumokoky. Nejslavn&aron;j&aron;ím milníkem ve výzkumu DNA bylo odhalení její trojrozm&aron;rné struktury. Správný dvou&aron;roubovicový model poprv&aron;e p&aron;medstavili v roce 1953 v &aron;asopise Nature James D. Watson a Francis Crick, pozd&aron;j&aron;í laureáti Nobelovy ceny. Vlastní model DNA stav&aron;li z papíru. Oba pánové byli geniální detektivové. Posbírali ve&aron;keré doposud zve&aron;ejn&aron;né poznatky (a n&aron; které tak trochu ukradené) mnoha dal&aron;ích v&aron;dc&aron; a poskládali je jako puzzle, &aron;im&aron; u&aron;inili jeden z nejv&aron;t&aron;ích objev&aron; biologii&aron; by sami ud&aron;lali jediný experiment. M&aron;ra Kosmasová-Komenská